

Ανακαλύπτοντας τη Ροτόντα μέσα από μια περιήγηση

/ [Παιδεία και Πολιτισμός](#)

Μέσα στο περίκεντρο παλίμψηστο μνημείο της Θεσσαλονίκης, τη Ροτόντα, που στέκεται στο ύψος της από τον τέταρτο αιώνα, οπότε και δημιουργήθηκε, «συνομιλούν» τον τελευταίο καιρό τα ψηφιδωτά της Θεσσαλονίκης, ενός από τα σημαντικότερα κέντρα παραγωγής ψηφιδωτών στη Βυζαντινή Αυτοκρατορία, και της Ραβέννας, μιας πόλης επίσης γνωστής για τα εντυπωσιακά της ψηφιδωτά.

Αντίγραφα από την πομπή της αυτοκράτειρας Θεοδώρας και της ακολουθίας της καθώς και μια φανταστική απεικόνιση της Ιερουσαλήμ από το μνημείο του Αγίου Βιταλίου της Ραβέννας φαίνεται να προβάλλουν τα εντυπωσιακά τους χρώματα. Σε αρκετά μεγαλύτερο ύψος, στην πρώτη ζώνη της οροφής της Ροτόντας, απεικονίζονται με έντονους και λαμπερούς χρυσούς χρωματισμούς διώροφα κτίσματα από τις σκηνές των ελληνορωμαϊκών θεάτρων, με όρθιες μορφές αγίων σε στάση δέησης, περίτεχνα διακοσμητικά στοιχεία, παγόνια, υφάσματα, θυμιατήρια.

Τα διακοσμητικά στοιχεία στις καμάρες της Ροτόντας με βασικά θέματα τα άνθη, τα φυτά και τα γεωμετρικά μοτίβα φαίνεται να έχουν μεγάλη συγγένεια με τα

φυτά που απεικονίζουν τα ψηφιδωτά από το Μουσείο της Γάλα Πλακιδίας. Το ίδιο άλλωστε το μνημείο της Θεσσαλονίκης, μοναδικό ως προς την αρχιτεκτονική του στην Ελλάδα, παρουσιάζει ομοιότητα με τα βαπτιστήρια των Ορθοδόξων και των Αρειανών στην Ραβέννα.

Οι παραπάνω «συνομιλίες» γίνονται στο πλαίσιο της έκθεσης «η λάμψη του ψηφιδωτού, αυθεντικά και αντίγραφα από τη Θεσσαλονίκη και τη Ραβέννα», μιας διοργάνωσης της διεύθυνσης Αρχαιολογικών Μουσείων, εκθέσεων και εκπαιδευτικών προγραμμάτων του υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού, σε συνεργασία με την Εφορεία Αρχαιοτήτων Πόλης Θεσσαλονίκης και τον Δήμο Ραβέννας, με την υποστήριξη του Ιταλού πρέσβη στην Αθήνα.

«Προτάθηκε στο υπουργείο αντίγραφα των ψηφιδωτών της Ραβέννας που δημιουργήθηκαν τη δεκαετία του '50 στην Ιταλία για ιστορικούς λόγους, να μεταφερθούν στην Ελλάδα, στο πλαίσιο μιας έκθεσης με θέμα το ψηφιδωτό. Τότε η διεύθυνση Αρχαιολογικών Μουσείων, εκθέσεων και εκπαιδευτικών προγραμμάτων του υπουργείου Πολιτισμού πολύ ορθά σκεπτόμενη, είπε ότι ήταν καλύτερα να φιλοξενηθούν στη Ροτόντα, σε έναν κατ' εξοχήν χώρο, όπου τα ψηφιδωτά μπορούν να 'συνομιλήσουν' με τα υπάρχοντα ψηφιδωτά της Θεσσαλονίκης. Το εξελίξαμε λίγο παραπάνω και είπαμε 'ναι' να 'συνομιλήσουν' και με τα υπόλοιπα ψηφιδωτά της ίδιας εποχής, δηλαδή του Αγίου Δημητρίου, της Αχειροποιήτου και της Μονής

Λατόμου. Καθώς, όμως, δεν μπορούμε να φέρουμε τα μνημεία εδώ, φέραμε τα ψηφιδωτά με εποπτικό υλικό», ανέφερε ο προϊστάμενος της Εφορείας Αρχαιοτήτων Πόλης Θεσσαλονίκης, Γιώργος Σκιαδαρέσης, ξεναγώντας τους δημοσιογράφους στην έκθεση που θα διαρκέσει ως τα τέλη Οκτωβρίου.

«Προσπαθήσαμε, επίσης, να δημιουργήσουμε μια παράλληλη ανάγνωση των δυο εργαστηρίων της Ραβέννας και της Θεσσαλονίκης. Στο πλαίσιο αυτό, και για λόγους τεκμηρίωσης, έχουν τοποθετηθεί στο κέντρο της Ροτόντας φωτογραφίες υψηλής ανάλυσης των ψηφιδωτών της οροφής ώστε να μπορεί από κοντά ο επισκέπτης να δει τα πρόσωπα και μπορεί να συγκρίνει έτσι τα δύο εργαστήρια», σημείωσε.

Ειδικά για τα αντίγραφα των ψηφιδωτών της Ραβέννας επισήμανε ότι η τέχνη είναι εξαιρετική. «Από τη δεκαετία του '50, με πρωτοβουλία του καθηγητή Τζουζέπε Μποβίνι, καλλιτέχνες από την Ακαδημία Καλών Τεχνών της Ραβέννας δημιούργησαν αντίγραφα από αποσπάσματα σκηνών από τα ψηφιδωτά, σε μια γενικότερη αντίληψη που επικρατούσε τον 19ο αιώνα για αντιγραφές τοιχογραφιών ή ψηφιδωτών για ιστορικούς λόγους» ανέφερε. Διευκρίνισε, πάντως, ότι στην Ιταλία επικρατεί μια εντελώς διαφορετική άποψη από ό,τι στην Ελλάδα και έτσι εκεί τα ψηφιδωτά συμπληρώνονται.

«Εμείς τα δείχνουμε πιο ρεαλιστικά τα πράγματα» επισήμανε και, αναφερόμενος στα ψηφιδωτά που δημιουργήθηκαν στη Θεσσαλονίκη, έδωσε έμφαση στις λεπτομέρειες των μορφών, τη διαβάθμιση των ψηφίδων ώστε να μικραίνουν στις λεπτομέρειες των προσώπων και το υπερβατικό περιεχόμενο των απεικονίσεων.

«Η δική μου εκτίμηση είναι ότι τα ψηφιδωτά της Θεσσαλονίκης είναι κορυφαία. Οι καλλιτέχνες της Θεσσαλονίκης είναι σαν να ζωγραφίζουν, είναι σαν να χρησιμοποιούν πινέλα. Είναι εξαιρετικά δύσκολο όταν χρησιμοποιεί κανείς πετραδάκια, να πετύχει τέτοια λεπτομέρεια και τέτοια διαβάθμιση μεγέθους ψηφίδας και αποχρώσεων. Άλλωστε έχουμε την απεικόνιση του ιερού μιας ουράνιας εκκλησίας, γιατί η βυζαντινή τέχνη απεικονίζει τα πρόσωπα που εξιστορεί ως ουράνιες μορφές, υπερβατικές. Το πρόσωπο μιας βυζαντινής τοιχογραφίας έχει τα κλασικά χαρακτηριστικά ενός προσώπου αλλά αυτά είναι αποδομένα με έναν τρόπο εξωπραγματικό» υπογράμμισε.

Ως χαρακτηριστικό παράδειγμα έφερε τα πρόσωπα των αγίων που απεικονίζονται στην οροφή της Ροτόντας, ώστε στη συνέχεια να δώσουν τη θέση τους στους αγγέλους που κρατούν στα χέρια τους μια περίτεχνη δόξα με επίκεντρο τον Χριστό και παρούσα τη μορφή ενός φοίνικα που συμβολίζει την αθανασία. Επίσης ενδεικτικό παράδειγμα της λεπτομέρειας των αναπαραστάσεων των ψηφιδωτών της Θεσσαλονίκης είναι μια πολύ σπάνια παράσταση που σώζεται στη Μονή Λατόμου ή Οσίου Δαβίδ, όπως είναι γνωστό το μνημείο. Πρόκειται για ένα σπάνιο θέμα θεοφανίας, όπου εμφανίζεται ο Χριστός σε παιδική ηλικία που βρίσκεται σε μια κυκλική δόξα από την οποία βγαίνουν μορφές που συμβολίζουν τους τέσσερις Ευαγγελιστές.

Μιλώντας για το ίδιο το μνημείο της Ροτόντας, ο κ. Σκιαδαρέσης τόνισε πως αντιπροσωπεύει και διατηρεί όλους τους πολιτισμούς: Ρωμαϊκό, Βυζαντινό, Οθωμανικό. «Αντίστοιχο κτίριο με τη Ροτόντα και εφάμιλλο με αυτήν είναι το Πάνθεον της Ρώμης» είπε και τόνισε ότι: «χωροθετήθηκε στην κορυφή ενός άξονα που οδηγεί στο Γαλεριανό συγκρότημα» είτε για ιερό είτε για να στεγάσει το ίδιο το Μαυσωλείο του Γαλερίου. Τελικά δεν χρησιμοποιήθηκε έτσι, όμως μια νεότερη άποψη υποστηρίζει ότι χτίστηκε λίγα χρόνια αργότερα από τον Μεγάλο Κωνσταντίνο για να γίνει το δικό του μαυσωλείο του. Μετά την επικράτηση του Χριστιανισμού το κτίριο μετατράπηκε σε ναό με τις απαραίτητες διαμορφώσεις.

Έτσι κατασκευάστηκε το ιερό βήμα και προς το τέλος του 4ου αιώνα διακοσμήθηκε με περίτεχνα ψηφιδωτά. Τμήμα του ψηφιδωτού διακόσμου σήμερα εμφανίζεται πιο σκούρο και αυτό συμβαίνει γιατί εκεί δημιουργήθηκε ζωγραφική αναπαράσταση του διακόσμου στα τέλη του 19ου αιώνα.

Πηγή: **ΑΠΕ - ΜΠΕ**